

Univerza v Novem mestu
Fakulteta za *zdravstvene vede*

CRP: Ocena primerljivosti Slovenije s sosednjimi državami pri zagotavljanju formalnih in neformalnih oblik pomoči za oskrbo starejših (V5-24070)

Končno poročilo

Priporočila za vključevanje ljudi v podporo oskrbi in družabništvo

September 2025

Citiraj poročilo: Univerza v Novem mestu Fakulteta za zdravstvene vede in Inštitut Antona Trstenjaka. (2025). *Priporočila za vključevanje ljudi v podporo oskrbi in družabništvu*. Ocena primerljivosti Slovenije s sosednjimi državami pri zagotavljanju formalnih in neformalnih oblik pomoči za oskrbo starejših (V5-24070). Financirano s strani Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS in Ministrstva za solidarno prihodnost.

1 UVOD

Med letoma 2003 in 2023 se je delež prebivalcev Slovenije, starih 65 let ali več, povečal s 14,76 % na 21,33 % (World Bank, 2025). Hkrati se je pričakovana življenjska doba novorojenčkov povzpela na 78,9 leta za dečke in 84,7 leta za deklice, kar vodi v naraščajoče in vse bolj kompleksne potrebe po multidisciplinarni dolgotrajni oskrbi (Šter, 2024). Zaradi rasti deleža kronično obolelih in ljudi s kognitivnimi motnjami se kompleksnost in trajanje oskrbovalnih storitev še naprej povečujeta, kar daleč presega zmogljivosti obstoječih institucionalnih zmogljivosti. Hkrati veliko pomanjkanje usposobljenega kadra – tako zaposlenih v domovih za starejše in drugih socialnovarstvenih zavodih (Univerza v Novem mestu Fakulteta za zdravstvene vede, 2023) kot tudi pripravljenih prostovoljcev – že danes resno ogroža dostopnost in kakovost dolgotrajne oskrbe, saj je primanjkljaj oskrbovalcev po ocenah OECD eden največjih sistemskih izzivov v Sloveniji in širše (OECD, 2020). Neformalni oskrbovalci (družinski člani, prijatelji in prostovoljci) pokrivajo do 75 % potreb po oskrbi na domu, pri čemer jih je v Sloveniji okoli 200 000, a jim v glavnem primanjkuje formalnega usposabljanja, psihosocialne podpore in financiranja, kar povečuje tveganje za izgorelost in zmanjšuje učinkovitost oskrbe (Ramovš, 2016; World Health Organization, 2018). Zaradi sočasnega povečevanja potreb, pomanjkanja človeških virov in večplastnosti potreb je treba nujno razviti ciljno usmerjene strategije za vključevanje novih družbenih skupin – kot so mladi prostovoljci, študentje zdravstvenih poklicev in delovno aktivni odrasli – ter okrepiti sistemsko podporo tako formalnim kot neformalnim oskrbovalcem, da bi zagotovili trajnostno, kakovostno in dostopno dolgotrajno oskrbo.

Zato je bil namen projekta ovrednotiti in primerjati formalne in neformalne oblike pomoči za starejše v Sloveniji ter izbranih sosednjih in zglednih evropskih državah (Irska, Škotska, Nemčija, skandinavske države) ter preučiti vloge prostovoljstva, s ciljem oblikovanja priporočil za izboljšanje dostopnosti, kakovosti in vzdržnosti sistema dolgotrajne oskrbe v Sloveniji.

Projekt je bil razdeljen na šest delovnih sklopov: v prvem delovnem sklopu (DS1) smo izvedli sistematični pregled literature in analizo primerov dobrih praks iz tujine, da bi identificirali dodatne možnosti oskrbe, pomoči in družabništva za starejše; v drugem (DS2) smo z izvedbo fokusnih skupin in analizo obstoječih programov raziskali različne oblike vključevanja posameznikov/-c za pomoč in družabništvo, kot so prostovoljstvo, laična pomoč in sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami; tretji sklop (DS3) je obsegal pravnoadministrativno analizo veljavne zakonodaje in postopkov, da bi preverili zakonske možnosti in ovire za vključevanje dodatnih oseb v dolgotrajno oskrbo; četrti sklop (DS4) je temeljil na anketiranju in analizi podatkov, s katerima smo ocenili pripravljenost mladih in starejših generacij za različne oblike pomoči in oskrbe; v petem sklopu (DS5) smo s sistematičnim pregledom literature, analizo lokalnih projektov ter intervjuji s ključnimi deležniki preučevali dobre prakse preprečevanja osamljenosti starejših; in v šestem sklopu (DS6) smo sintetizirali ugotovitve iz prejšnjih sklopov ter pripravili priporočila za naročnika ter izvedli diseminacijo rezultatov. Metodološki poudarki in podrobnejši rezultati po posameznih delovnih sklopih so objavljeni v posameznih poročilih, ki so javno dostopna na spletni strani [projekta](#).

Cilj tega končnega poročila je bil pripraviti sistemska priporočila naročniku za uvedbo dodatnih mehanizmov vključevanja oseb v pomoč pri oskrbi uporabnikov – tako v socialnovarstvenih zavodih kot v domačem okolju – in v družabniške dejavnosti s prostovoljci ter oblikovati predloge za spremembo in dopolnitev veljavnega zakonodajnega okvira.

Poročilo je razdeljeno na dva dela: prvi del kot izhodišča sintetizira ključne ugotovitve iz posameznih delovnih sklopov, drugi pa podaja konkretna priporočila za nadaljnje ukrepanje.

IZHODIŠČA

Priporočila izhajajo iz večstopenjskega raziskovalnega procesa, ki je vključeval sistematični pregled domače in tuje literature, polstrukturirane intervjuje z mednarodnimi strokovnjaki, fokusne skupine s

predstavniki socialnovarstvenih zavodov, nevladnih organizacij ter prostovoljcev ter obsežno anketo, izvedeno med tremi generacijami prebivalcev. Združujejo tako ugotovitve o učinkovitih pravnih in finančnih modelih iz Avstrije, Nemčije in skandinavskih držav kot tudi specifične izkušnje slovenskih uporabnikov in izvajalcev, pridobljene z neposrednim vključevanjem deležnikov v vsaki fazi projekta. S tem so zagotovljeni na eni strani mednarodno preizkušeni pristopi, na drugi pa prilagoditve, ki upoštevajo slovenske demografske, organizacijske in kulturne značilnosti.

DS1: Pregled dobrih praks drugih držav na področju dodatnih možnosti za zagotavljanje oskrbe, pomoči in družabništva starejšim

V okviru prvega delovnega sklopa (DS1) smo izvedli sistematični pregled literature (znanstveni članki, poročila, primerjalne študije), analizo primerov dobrih praks (izbor programov, projektov in politik, ki so izboljšali dostopnost, in kakovost oskrbe) ter intervjujev z mednarodnimi strokovnjaki. Pridobljene podatke smo kvalitativno analizirali in primerjalno interpretirali za oblikovanje smernic, prilagojenih slovenskim potrebam.

Spodaj je povzetek mednarodne primerjave sistemov dolgotrajne oskrbe (DO), z izpostavljenimi ključnimi značilnostmi, dobrimi praksami in skupnimi izzivi. Več v [poročilu 1](#).

1. Finančni modeli

- **Davčno financiranje:** Švedska, Finska, Danska in Škotska pretežno financirajo DO iz davkov, kar zagotavlja univerzalen dostop in cenovno dostopne storitve.
- **Obvezno socialno zavarovanje:** Nemčija je leta 1995 uvedla obvezno zavarovanje za DO, financirano s prispevki delodajalcev in delojemalcev, kar ustvari stabilno, a manj prilagodljivo financiranje; Nizozemska združuje tri zakonske akte za socialno podporo, zdravstveno in DO, vse pod načeli solidarnosti in univerzalnosti.
- **Mešani modeli:** Italija se pretežno zanaša na družinske vire in regionalno avtonomijo, pri čemer javne subvencije pokrivajo približno 70 % stroškov DO, preostanek pa uporabniki krijejo sami; sistem je decentraliziran in se sooča z razlikami med regijami. Madžarska prav tako uporablja kombinacijo državnih sredstev in osebnih doplačil, kar omejuje finančno dostopnost.

2. Modeli izvajanja in deinstitucionalizacija

- V večini analiziranih držav (Švedska, Finska, Nemčija, Italija) so sistemi integrirani: institucionalna oskrba, domača oskrba in skupnostne storitve so združeni v enoten sistem. Pri tem imajo lokalne oblasti v Skandinaviji ključno vlogo pri organizaciji in financiranju storitev.
- V večini analiziranih držav je poudarek na spodbujanju oskrbe na domu in zmanjševanju institucionalizacije, a med institucionalnimi oblikami oskrbe domovi za starejše še vedno ostajajo prevladujoča oblika; za katero pa je ključno, da je umeščena v lokalno okolje, v katerem so starejši ljudje domači in imajo svojo socialno mrežo.

3. Vloga neformalnih oskrbovalcev

- Neformalni oskrbovalci (družinski člani, prijatelji, prostovoljci) pokrivajo do 75 % potreb po oskrbi na domu v večini analiziranih držav. Zato številne države uvajajo finančne spodbude in programe usposabljanja:
 - Nemčija: "Ehrenamtpauschale" in "Übungsleiterpauschale" za povračilo stroškov do 840 € oz. 3.000 € letno.
 - Avstrija: gotovinska nadomestila za družinske oskrbovalce in lokalne programe socialne podpore.
 - Italija: V nekaterih regijah imajo sklad za družinske oskrbovalce, ki jim omogoča tudi plačane dopuste, psihološko podporo in usposabljanja.

- Kljub temu so neformalni oskrbovalci še vedno pogosto neustrezno podprti, kar povečuje tveganje za izgorelost in zmanjšuje kakovost oskrbe.

4. Dobre prakse po državah

- **Nemčija:** Silbernetz – telefonska mreža za boj proti osamljenosti; centri večgeneracijskega sodelovanja; Digitalni angeli – mobilna svetovalna enota za digitalno pismenost starejših.
- **Nizozemska:** Buurtzorg – celostni model domače oskrbe, ki ga vodijo medicinske sestre; soseske za demenco – prostori za bivanje, prilagojeni bolnikom z demenco.
- **Švedska:** Flexicare – prilagodljivi modeli oskrbe na domu; Äldrelyftet – program za dvig samostojnosti starejših; oblikovana strategija za zmanjšanje osamljenosti in podporo neformalnim oskrbovalcem do leta 2025.
- **Avstrija:** Zeitbank 55+ – izmenjava uslug med generacijami (zelo uspešna in jo kot dobro prakso posnemajo drugod po EU, tudi posamično v Sloveniji); Srebrna nit – prostovoljska mreža za družabništvo.
- **Italija:** Nacionalni načrt za demenco (Piano Nazionale Demenze); multidisciplinarni mobilni timi; model »badanti« za zaposlovanje migrantk.
- **Francija:** Monalisa – nacionalna pobuda za boj proti osamljenosti.
- **Škotska:** Reshaping Care – brezplačna, davčno financirana oskrba na domu, neposredna podpora neformalnim oskrbovalcem, vključenost neformalnih oskrbovalcev v odločanje.
- **Danska:** Flexi-care – integracija profesionalne in prostovoljne oskrbe; vključevanje tehnologije za podporo samostojnosti (velik poudarek na digitalnih storitvah za zmanjšanje osamljenosti).

5. Skupni izzivi

- **Finančna vzdržnost:** naraščajoči stroški DO (tudi do 3,8 % BDP v Nizozemski).
- **Dostopnost:** regionalne in urbano-ruralne razlike v pokritosti storitev.
- **Kadrovski primanjkljaj:** veliko pomanjkanje usposobljenega osebja v DO.
- **Podpora neformalnim oskrbovalcem:** potreba po sistemski, pravni in finančni prepoznavnosti.

DS2: Raziskovanje različnih možnosti in oblik vključevanja oseb za pomoč in družabništvo

V okviru drugega delovnega skopa smo z namenom raziskati različne možnosti in oblike vključevanja oseb za pomoč in družabništvo: prostovoljstvo, laična pomoč, sodelovanje s šolami ter fakultetami (prakse, pripravništva ...), različne oblike zaposlitev, s katerimi bi se lahko vključili v pomoč pri oskrbi ali v družabništvo in tako razbremenili izvajalce DO, uporabili različne metode.

Izvedene so bile fokusne skupine (n = 53) s študenti (n = 10), dijaki (n = 19), zaposlenimi (n = 6), upokojenci z izkušnjo prostovoljstva v dolgotrajni oskrbi (n = 9) in laičnimi oskrbovalci v različnih prostovoljnih organizacijah (n = 9) za ugotavljanje njihovega interesa in motivacije ter oceno preferiranih oblik vključevanja. Uporabili smo tudi namizno raziskovanje in izvedli tudi krajšo analizo obstoječih programov. Pregledali smo obstoječe prostovoljne programe, šolskih sodelovanj, zaposlitvenih priložnosti in programov laične pomoči v socialnovarstvenih ustanovah.

Spodaj so zbrane ključne točke iz petih fokusnih skupin (dijaki, študenti, zaposleni, upokojenci ter predstavniki prostovoljnih organizacij). Poudarek je na glavnih ovirah pri vključevanju v prostovoljstvo in možnih rešitvah oz. priložnostih za izboljšanje stanja. Več v [poročilu 1](#).

1. Glavne ovire

1. Pomanjkanje časa in prilagodljivosti

- **Dijaki in študenti:** Opozarjajo na natrpane urnike, obveznosti (šola, treningi, študij, delo) ter potrebo po fleksibilnih terminih.
- **Zaposleni:** Srednja generacija težko usklajuje prostovoljstvo z rednimi obveznostmi. Poudarjajo, da je v DSO-jih osebje preobremenjeno, zato težje koordinira in mentorsko spremlja prostovoljce.

- **Upokojenci:** Čeprav imajo več prostega časa, se pogosto spopadajo z lastnimi zdravstvenimi ali družinskimi obveznostmi.
- 2. Nejasne koristi in nezadosten sistem spodbujanja**
 - **Mlajši (dijaki, študenti):** Pogosto vidijo prostovoljstvo kot neplačano delo brez jasne vrednosti. Nekateri bi se lažje odločili, če bi za dejavnost prejeli kreditne točke (študenti), točke pri ocenah (dijaki) ali certifikate. Večina ne vidi smisla v prostovoljstvu, če ne prinaša neposrednih materialnih ali učnih koristi.
 - **Sistem/organizacije:** Ni enotnega sistema za priznavanje izkušenj in kompetenc, ki jih prostovoljci pridobijo (npr. pri delu s starejšimi ali v zdravstvu).
 - 3. Finančni, logistični in infrastrukturni izzivi**
 - **Prevozi:** Dijakom in študentom je pot do uporabnikov (npr. starejših na domu) prevelik strošek, logistična ali časovna ovira.
 - **Financiranje:** Organizacije (prostovoljne organizacije in zavodi) imajo omejena sredstva za usposabljanje prostovoljcev, mentorstvo, supervizije, kritje potnih stroškov ipd.
 - **Razlike po regijah:** V ruralnih okoljih je večji izziv dostopnost, ker primanjkuje javnega prevoza in razdalje so večje, zato so stroški (časovni in finančni) višji.
 - 4. Nizka ozaveščenost in pomanjkanje systemske podpore**
 - **Družbeno prepoznavanje:** Prostovoljstvo (zlasti pri starejših) ni dovolj predstavljeno v medijih; na splošno ljudje ne vedo, kakšne so konkretne potrebe, možnosti sodelovanja in vrednost oskrbe.
 - **Formalno umeščanje:** Prostovoljstvo ni dovolj integrirano v DO. Primanjkuje baze prostovoljcev ali koordinacijskih točk na lokalni ravni, kjer bi se potrebe in ponudba povezale, nejasna razmejitev nalog oz. prevelika pričakovanja in odsoten sistem priznavanja pridobljenih kompetenc.
 - **Strah pred birokracijo in obvezo:** Nekateri potencialni prostovoljci se bojijo formalnih prostovoljskih dogovorov ali dolgoročnih obveznosti.
 - **Usposobljenost za prostovoljsko delo:** Primanjkuje sistemsko usposabljanje prostovoljcev. Brez ustreznega usposabljanja je prostovoljstvo lahko škodljivo tako za starejšega človeka kakor za prostovoljca.
 - 5. Specifični izzivi (demenca, paliativa, zdravstveno okolje)**
 - Delo z ljudmi z demenco in umirajočimi je čustveno zahtevno, zahteva posebno usposabljanje in stalnost (na voljo več ur, tednov, mesecev). Večino odvrne visoka odgovornost in dolgotrajna obveza.
 - V domovih so prostovoljci sicer zelo zaželeni (družabništvo, spremstvo), a je usklajevanje z zdravstvenim osebjem in spoštovanje mej (npr. negovalne storitve ostajajo pri profesionalcih) dodatni izziv.

2. Rešitve in možnosti

- 1. Priznavanje prostovoljstva v izobraževalnih ustanovah**
 - **Za dijake in študente:** Vključitev prostovoljstva v šolski program (npr. izbirne vsebine, kreditne točke, možnost prakse), podeljevanje certifikatov, navzkrižno priznavanje v CV-ju ipd.
 - **Spodbujanje mentorstva:** Šola ali fakulteta zagotovi profesorja/koordinatorja, ki s prostovoljci tesno sodeluje, spremlja njihov napredek in ponuja podporo.
- 2. Fleksibilni in jasno opredeljeni programi**
 - **Kratkoročni in srednjeročni projekti:** Namesto strogih urnikov ponuditi različne oblike sodelovanja (npr. dve uri tedensko, občasni dogodki, možnosti ena na ena) z jasnimi nalogami.
 - **Natančno definirane vloge:** Prostovoljecem se vnaprej pove, kaj se od njih pričakuje (družabništvo, pomoč pri prevozi, organizacijski vidik itn.).
- 3. Razvijanje in financiranje koordinacije**

- **Vloga koordinatorja oz. organizatorja mreže prostovoljcev:** Zaposlena in za delo strokovno usposobljena oseba v organizaciji, ki skrbi za nabor, uvajanje, usposabljanje, supervizijo in podporo prostovoljcev.
 - **Lokalne prostovoljske pisarne ali platforme:** Mesta, kjer se združujeta povpraševanje in ponudba, da bi hitreje in pregledno povezali prostovoljce z uporabniki. Za preprečevanje zlorab, zaščito tako prostovoljca kot prejemnika storitve, kakor zaradi zagotavljanja že navedene koordinacije in strokovne podpore, morajo biti tovrstne pisarne ali platforme vodene iz strani prostovoljskih organizacij, ki imajo izkušnjo in znanje s tovrstnim delom.
- 4. Usposabljanje in stalna strokovna podpora**
- **Začetna izobraževanja:** Osnove komunikacije s starostniki in specifik starostnega obdobja, razumevanje pomena prostovoljstva za lasten razvoj, spoznavanje osnovnih starostnih bolezni npr. značilnosti demence, paliativne oskrbe, varnosti pri delu ipd.
 - **Nadaljnje izobraževanje:** o aktualnih temah.
 - **Koordinirano medsebojno povezovanje prostovoljcev in intervizija:** Za izmenjavo izkušenj in reševanje morebitnih stisk in konfliktov na terenu, medsebojno podporo in pomoč pri soočanju s čustvenimi ter drugimi obremenitvami.
- 5. Spodbude za starejše in ranljive skupine**
- **Mlajši upokojenci:** Aktivno povabiti ljudi ob upokojitvi, da vključijo svoje veščine in izkušnje v prostovoljsko delo (družabništvo, vodenje skupin, delavnice, prevozi).
 - **Družinski oskrbovalci:** Po končani skrbi za svojca lahko (če to želijo) nadaljujejo kot prostovoljci, saj imajo ustrezna znanja in empatijo.
- 6. Inovativne rešitve**
- **Sistem kreditnih točk:** Za vsako uro prostovoljskega dela se dobi točko, ki jo lahko posameznik/-ca unovči ali podari drugim (npr. časovna banka).
 - **Digitalne platforme:** Spletna mesta, kjer se prostovoljci in organizacije povezujejo (to je bližje mlajšim generacijam).
 - **Medijska kampanja:** Več pozitivnih zgodb in predstavitev uspešnih praks (npr. prostovoljec meseca, tv oglaševanje, reportaže), ki prikazujejo prostovoljstvo kot pomembno vrednoto.

3. Sklepne ugotovitve

- **Motivacija in ovire se razlikujejo po starosti in življenjskih okoliščinah:** Mlajši (dijaki, študenti) iščejo akademsko ali karierno korist, srednja generacija balansira med službo in družino, starejši pa so pogosto najbolj razpoložljivi, a potrebujejo dodatno spodbudo.
- **Družabništvo** med najpogostejšimi oblikami prostovoljstva pri starejših, saj s tem lajšajo osamljenost in razbremenjujejo svojce.
- **Sistem prostovoljstva potrebuje trdno podporo:** Financiranje koordinacije oz. organizacije, usposabljanja in intervizije, priznavanje prispevka prostovoljcev, jasne meje med profesionalnimi storitvami in dopolnilnim delom prostovoljcev.
- **Prihodnost v luči staranja:** Ob naraščanju potreb v DO prostovoljstvo postaja še pomembnejše. Da bi se povečalo število in kakovost prostovoljcev, je ključno sistematično vlaganje v pridobivanje novih prostovoljcev, usposabljanje, koordinacijo, promocijo in smiselno umeščanje prostovoljstva v formalne sisteme (šolski, socialni, zdravstveni).

Pregled programov je pokazal, da v Sloveniji obstaja raznolika paleta programov prostovoljske in laične pomoči za starejše – od velikih nacionalnih mrež (npr. Slovenska filantropija, Rdeči križ, Inštitut Antona Trstenjaka, ZDUS, Zveza društev za socialno gerontologijo) do manjših lokalnih projektov (dnevni centri, časovne banke, Sopotnik).

- **Največji izzivi** so pomanjkanje sistemske podpore (predvsem financiranja in jasno definiranih vlog v DO), pridobivanje novih prostovoljcev, usklajevanje z izobraževalnim sistemom ter zagotavljanje kontinuiranega mentorstva.

- **Največje priložnosti** so v nadaljnjem povezovanju šol/fakultet in organizacij, v spodbujanju organizacije prostovoljstva na lokalni ravni, pri čemer ima lahko veliko vlogo občina, v uvajanju inovativnih pristopov (časovna banka, kreditne točke), v strokovni podpori (usposabljanju in superviziji) prostovoljcem ter v prepoznavanju prostovoljstva kot dopolnitve (nadstandard) k profesionalni oskrbi.

V prihodnosti bo – glede na demografske trende – vloga tovrstnih prostovoljskih programov še bolj izpostavljena, zato je ključno, da se vzpostavijo stabilnejši mehanizmi financiranja in koordinacije ter okrepi sodelovanje s šolami, občinami in drugimi deležniki v dolgotrajni oskrbi.

DS3: Preverjanje obstoječih zakonskih možnosti in administrativnih ovir v Sloveniji

V tretjem delovnem sklopu smo preverili možnosti za vključitev nemških davčnih spodbud za prostovoljce (Übungsleiterpauschale do 3 000 € letno in Ehrenamtspauschale do 840 € letno) v slovenski pravni red, glede na Zakon o prostovoljstvu (ZProst), Zakon o dohodnini (ZDoh 2) in Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk 1). Cilj je bil ugotoviti, kako bi lahko prostovoljcem, ki delujejo na področju oskrbe starejših, priznali neobdavčene prejemke, obenem pa ohranili načelo brezplačnosti prostovoljskega dela in sistemsko povezali formalne in neformalne izvajalce oskrbe.

Predlagane rešitve

Dopolnitev davčne zakonodaje: uvajanje novega člena v ZDoh 2, ki bi opredelil neobdavčeno pavšalno nagrado za prostovoljce – nagrada za bolj zahtevno delo (do 3 000 €) in splošna prostovoljska nagrada (do 840 €) – ter dopolnitev ZProst, da se na ta režim sklicuje.

Neposredna ureditev v ZProst: v ZProst bi se uvedli izrecni zneski in mehanizmi oprostitve, pri čemer bi se hkrati uskladili s spremembami ZDoh 2.

Dopolnitev ZDOsk 1: vključitev poglavij, ki priznavajo vlogo prostovoljcev, določajo možnost njihovega vključevanja v osebne načrte oskrbe ter nalagajo državi in občinam spodbujanje prostovoljskih programov na področju dolgotrajne oskrbe. [Več v poročilu 1.](#)

Dodatna analiza: Mnenja izvajalcev socialnovarstvenih storitev in dolgotrajne oskrbe o prostovoljstvu

Dodatno smo pridobili vpogled v doajemanje prostovoljstva pri petih izvajalcih ukrepa vključevanja prostovoljcev po Zakonu o začasnih ukrepih za izboljšanje kadrovskih in delovnih pogojev ter zmogljivosti pri izvajalcih socialnovarstvenih storitev in dolgotrajne oskrbe (ZZUKDPSS). Ta vpogled smo oblikovali na podlagi intervjujev, ki smo jih junija in julija 2025 izvedli s predstavniki omenjenih izvajalcev. Tematski sklopi vprašanj so bili naslednji: a) Oblike in organizacija: Katere oblike prostovoljstva ste doslej izvajali v vašem zavodu in kako ste jih organizirali? b) Izzivi pri vključevanju: Kateri so bili največji izzivi (usposabljanje, koordinacija, financiranje ipd.) pri delu z vašimi prostovoljci? c) Predlogi za podporo: Katere podpirne mehanizme bi po vašem mnenju bilo smiselno uvesti za trajnostno in kakovostno prostovoljsko dejavnost? d) Dodatni viri in storitve: Katere dodatne vire ali storitve bi najbolj pomagale izboljšati usposabljanje in motivacijo prostovoljcev?

V okviru raziskave je pet zavodov podalo podrobne odgovore glede svojih izkušenj z izvajanjem prostovoljstva.

Oblike in organizacija prostovoljstva: Vsi zavodi izvajajo kombinacijo individualnih in skupinskih oblik prostovoljskega dela. Prostovoljci sodelujejo kot družabniki, izvajalci skupinskih dejavnosti (bralne urice, ustvarjalne delavnice, športne aktivnosti), pomočniki pri dogodkih ter spremljevalci na izletih.

Nekateri zavodi vključujejo tudi uporabnike kot prostovoljce in izvajajo prostovoljske aktivnosti v medgeneracijskih centrih. Sodelujejo s prostovoljskimi organizacijami, šolami in lokalnimi skupnostmi. Delo prostovoljcev je organizirano z urniki, mentorji, mesečnimi srečanji in poročili.

Izzivi pri vključevanju prostovoljcev: Med glavnimi izzivi so sodelujoči poudarili težave pri pridobivanju novih prostovoljcev, zlasti mladih, brezposelnih in delovno aktivnih oseb. Koordinacija dela je pogosto prepuščena strokovnim delavcem kot dodatna zadolžitev, kar povzroča preobremenjenost. Pojavljajo se težave z uvajanjem prostovoljcev, pomanjkanjem mentorstva in nezadostno podporo v komunikaciji in odnosih. Opažena je tudi rigidnost financiranja in pomanjkanje časa za usposabljanja.

Analiza je pokazala, da je proces vključevanja prostovoljcev praviloma bolj uspešen in poteka z manj ovirami, kadar je vodstvena struktura učinkovito organizirana, motivirana, odzivna ter sistematično spremlja napredek.

Predlogi za podporo prostovoljstvu: Zavodi predlagajo uvedbo stalnega delovnega mesta koordinatorja oz. organizatorja prostovoljstva ter simbolno nagrajevanje mentorjev. Predlagajo večjo prožnost financiranja, vključitev prostovoljstva v vzgojno-izobraževalni sistem in upoštevanje prostovoljnega dela v pokojninsko dobo. Podprli bi tudi odpravo obveznega minimalnega števila ur mesečno. Ključna je svoboda pri organizaciji in vsebini usposabljanj, prilagojenih trenutnim potrebam zavodov in prostovoljcev.

Dodatni viri in storitve za podporo prostovoljcem: Za izboljšanje motivacije in usposabljanja prostovoljcev so bili predlagani: financirana izobraževanja, strokovne ekskurzije, supervizija, boljša informiranost o Zakonu o prostovoljstvu, redna srečanja in vključevanje prostovoljcev v aktivnosti zavoda. Dodatno motivacijo predstavljajo tudi brezplačni prevozi, povračila stroškov prehrane, dostop do ugodnosti ter večja medijska prisotnost in promocija pozitivnih zgodb o prostovoljstvu.

Uvedba organizatorjev prostovoljstva predstavlja ključen korak k bolj strukturiranemu in učinkovitemu upravljanju prostovoljskih aktivnosti. Ti organizatorji so odgovorni za načrtovanje, usmerjanje, podporo (vključno z zagotovitvijo mentorstva, kjer je treba) ter spremljanje dela prostovoljcev, pri čemer pomembno prispevajo k njihovem uspešnem vključevanju v organizacijo. Da bi lahko svoje naloge opravljali strokovno in v skladu z etičnimi ter organizacijskimi standardi, je nujno, da pridobijo ustrezno izobraževanje oziroma usposabljanje, ki zajema področja, kot so vodenje, komunikacija, motivacija prostovoljcev, pravni in etični vidiki prostovoljnega dela ter spremljanje in vrednotenje njihovega prispevka. Pri tem jih lahko podpirajo prostovoljske organizacije, ki imajo znanje in izkušnje iz tega področja. Naj dodamo, da imajo izvajalci projekta vključevanja prostovoljcev v skladu z ZZUKDPSS v okviru ZZUKDPSS zagotovljenih 3.500 EUR za vključevanje prostovoljcev, vključno s stroški koordinatorja, kar razbremenjuje strokovne delavce. Povračilo stroškov prehrane in prevoza določa ZProstP, ZZUKDPSS pa zanj zagotavlja dodatna sredstva.

DS4: Raziskovanje pripravljenosti mladih in starejše generacije za vključevanje

V četrtem delovnem sklopu smo za zbiranje kvantitativnih podatkov o interesih, pripravljenosti in preferencah glede vključevanja v podporne aktivnosti za starejše smo izvedli spletno anketiranje, prilagojeno trem ciljnim skupinam (mladi 16–24 let, srednja generacija 35–59 let, starejši 60+). Vprašalnik, sestavljen iz strukturiranih meril pripravljenosti, preferenc (prostovoljstvo, pripravništvo, zaposlitev, sobivanje) ter zaznanih ovir in motivatorjev, je dopolnjevalo odprto vprašanje za poglobljen vpogled. Anketiranje je potekalo maja in v začetku junija z namenskim in snežnim vzorčenjem: mladi so prek QR kode iz šol in fakultet, starejši prek upokojenskih združenj, srednja generacija pa prek priporočil obstoječih anketirancev. V raziskavo je bilo vključenih 100 oseb (40 mladih, 30 srednje, 30 starejših), z namenom raznolikosti po spolu, izobrazbi in geografski pripadnosti. Upoštevali smo etična načela (prostovoljnost, anonimnost, možnost prekinitve), rezultati pa so razkrili ključne vzorce pripravljenosti ter specifične motivatorje in ovire za vključevanje, kar predstavlja temelj za nadaljnje oblikovanje programov in politik medgeneracijskega sodelovanja.

Rezultati raziskave kažejo, da je pripravljenost za vključevanje v podporne aktivnosti za starejše med anketiranimi na splošno visoka. Večina sodelujočih izraža pozitiven interes za prostovoljsko delo s starejšimi ter prepoznava pomembnost medgeneracijskega sodelovanja. Še posebej visoko je bilo ocenjeno zavedanje o pomembnosti vključevanja mladih in odraslih v podporo starejšim ter osebna koristnost takšnega sodelovanja.

Anketiranci so najbolj naklonjeni fleksibilnim in manj zavezujočim oblikam pomoči, kot sta občasno sodelovanje in sodelovanje ob posebnih dogodkih. Prostovoljstvo je bila najpogosteje izbrana oblika vključevanja v vseh statusnih skupinah, medtem ko sta zaposlitvena pot in sobivanje precej manj zaželeni.

Ocene sistemskih ovir so daleč najvišje, kar kaže, da je za povečanje medgeneracijskega prostovoljstva v DO ključno nasloviti predvsem makro-ravninske izzive: brez ustrezne politike, zakonodaje in družbene podpore se tudi najbolj motivirani posamezniki težko vključijo v prostovoljsko delo. Upokojenci so ocenjevali mikro-ravninske ovire kot bistveno pomembnejše kot mlajši, pri čemer so se med skupinami statistično značilno razlikovale tudi ocene omejitev zaradi zdravja in oskrbe, zaznane lastne učinkovitosti ter nejasnosti vloge prostovoljcev. Zaposleni so še posebej izpostavili pomanjkanje časa, medtem ko so mlajši anketiranci pomanjkanje motivacije zaradi nejasne osebne koristi označili za bolj kritično. Pomembne razlike so se pokazale tudi pri institucionalnih ovirah na mezo ravni, zlasti pri pomanjkljivem usklajevanju med DSO-ji in prostovoljnimi organizacijami, ki so ga zaposleni dojemali kot posebej problematičnega. Te ugotovitve poudarjajo nujnost prilagojenih ukrepov na ravni posameznikov, organizacij in sistema, ki bodo naslavljali specifične potrebe vsake kohorte/skupine ter okrepili sodelovanje med institucijami in prostovoljci. Najbolj podprti predlogi za spodbujanje prostovoljnega dela vključujejo vzpostavitev medgeneracijskih centrov, uvedbo prostovoljskih dodatkov ter vzpostavitev časovne banke, kar kaže na podporo kombinaciji prostorskih, simboličnih in finančnih spodbud.

Analiza je pokazala, da različne ciljne skupine različno vrednotijo ukrepe za spodbujanje prostovoljstva v dolgotrajni oskrbi. Študenti statistično značilno najvišje ocenjujejo pomen finančnih priznanj, certifikatov in promocije med mladimi, kar kaže na njihov interes za formalno priznanje ter potrebo po dodatni motivaciji. Zaposleni največji pomen pripisujejo časovni banki, sodelovanju z delodajalci in vključevanju medgeneracijskih centrov, kar odraža povezovanje prostovoljstva z delovnim okoljem in lokalno skupnostjo.

Upokojenci kot ključne spodbude izpostavljajo usposabljanja in časovno banko, kar nakazuje njihovo pripravljenost za prenos znanja in medgeneracijsko solidarnost. Medtem dijaki najbolj cenijo promocijo prostovoljstva med mladimi in certifikate, kar poudarja pomen vrstniškega vpliva in simbolnega priznanja v zgodnjem obdobju vključevanja v prostovoljske aktivnosti.

Skupni rezultati nakazujejo, da obstaja pomemben potencial za razvoj prostovoljskega dela v DO starejših, vendar ga zavirajo predvsem sistemske in institucionalne ovire. Visoka izražena pripravljenost posameznikov za vključevanje v prostovoljske aktivnosti in pozitiven odnos do medgeneracijskega sodelovanja predstavljata močno podlago za razvoj ukrepov, ki bi ta potencial pretvorili v dejansko udeleževanje. Za učinkovito spodbujanje prostovoljstva v DO je nujno oblikovati **koherentno nacionalno politiko**, ki bo vključevala:

- pravno in organizacijsko podporo prostovoljstvu v sektorju DO,
- boljše usklajevanje med javnimi institucijami (npr. DSO-ji) in prostovoljskimi organizacijami,
- spodbude za institucije, ki vključujejo prostovoljce v delo s starejšimi.

Poleg makro sistemskih sprememb so potrebni tudi **ciljno usmerjeni ukrepi** na ravni posameznih skupin. Razlike v zaznani pomembnosti ovir in spodbud kažejo, da enotni pristop ne bo zadosten:

- **mladi** potrebujejo več promocije, možnosti za pridobitev certifikatov ter simbolno priznanje prispevka,
- **zaposlenim** je ključno omogočiti časovno fleksibilnost in prostovoljstvo povezati z delodajalci,

- **upokojenje** je treba nagovarjati z možnostmi za usposabljanje in sodelovanje prek časovnih bank ali medgeneracijskih centrov.

Za vse ciljne skupine je ključno, da je prostovoljstvo vključujoče, fleksibilno in strokovno podprto, da omogoča rast in razvoj posameznika – prostovoljca. Kljub želji in potrebi po fleksibilnosti pa je pomembno zagotoviti tudi določeno stopnjo zavezanosti prostovoljcev, saj prevelika fluktuacija negativno vpliva na kontinuiteto odnosov, kakovost dela ter občutek varnosti in zaupanja pri uporabnikih. Stabilna prisotnost prostovoljcev je namreč ključna za vzpostavljanje trajnejših povezav in učinkovito izvajanje prostovoljskih aktivnosti.

Predlogi, kot so uvedba časovne banke, prostovoljskih dodatkov in medgeneracijskih centrov, imajo široko podporo in ponujajo konkretne smeri za ukrepanje. Na podlagi teh ugotovitev priporočamo, da se prostovoljstvo v dolgotrajni oskrbi vključi v nacionalne in lokalne strateške dokumente kot strukturiran in sistemsko podprt prispevek k psihosocialni oskrbi starejših ter krepitvi medgeneracijske solidarnosti. Več v [poročilu 3](#).

DS5: Raziskovanje dobrih praks preprečevanja osamljenosti starejših

V okviru petega delovnega sklopa smo skušali identificirati in opisati dobre prakse (zlasti tiste, ki vključujejo prostovoljce in medgeneracijsko sodelovanje), razumeti, kako delujejo na lokalni ravni ter izluščiti ključne elemente uspešnih programov za zmanjševanje osamljenosti starejših. Poseben poudarek je na prostovoljstvu kot mehanizmu povezovanja, soustvarjanja in psihosocialne podpore.

Uporabili smo tri pristope: (1) sistematičen pregled literature o učinkovitih programih za preprečevanje osamljenosti starejših, vključno s slovenskimi socialnovarstvenimi programi, pri čemer so bili za slovenske primere izbrani tisti, ki trajajo kontinuirano in so javno dokumentirani; (2) analizo lokalnih projektov v okviru mreže starosti prijaznih mest in občin (izpostavljene tri vzorne občine), kjer so opisane konkretne aktivnosti, vključenost deležnikov in razvoj lokalnih rešitev; ter (3) kvalitativno raziskavo z namenskim vzorčenjem in izvedbo pol-strukturiranih poglobljenih intervjujev (2.–15. 7. 2025) z osmimi predstavnicami lokalnih institucij in nevladnih organizacij, ki delujejo na področju prostovoljstva in preprečevanja osamljenosti. Intervjuji so bili izvedeni preko Zooma, z informiranim soglasjem, transkripti so bili analizirani po skupinah (vrtci, šole, humanitarne/nevladne organizacije), identifikacijski podatki so bili anonimizirani.

Analiza je pokazala, da imajo identificirani programi dobrih praks za namen zmanjševanja osamljenosti, širjenje socialnih mrež, krepitev avtonomije in smiselne vloge starejših (tudi kot aktivnih prostovoljcev) naslednje skupne ključne elemente: prostovoljna vključenost, temeljito uvodno usposabljanje, stalna strokovna podpora (mentorstvo, intervizija, supervizija). Kot dodatni elementi, ki lahko izboljšajo prostovoljske programe, so bili prepoznani: sistematično zbiranje podatkov, razvoj podpornih gradiv za prostovoljce in njihovo usposabljanje ter mreženje z drugimi akterji, predvsem na lokalni ravni.

Analiza lokalnih projektov je vključevala primere iz občin Log-Dragomer, Komenda in Pivka. Kažejo nam, da sistematičen pristop (prostovoljske mreže - spletene med lokalnimi prostovoljskimi organizacijami), pisarne za starejše, medgeneracijske akcije, letni dogodki) krepí vključenost, omogoča gradnjo zaupanja in odpira dostop do storitev. Ravno usklajeno sodelovanje lokalnih deležnikov (šole, vrtci, prostovoljci, institucije) pa omogoča večji doseg aktivnosti, občutek pripadnosti okolju in organizaciji in boljšo informiranost starejših o možnostih in virih podpore.

Analiza intervjujev je pokazala, da so **ključne prednosti prostovoljstva**: je bistven mehanizem zmanjševanja osamljenosti; vključevanje starejših kot prostovoljcev krepí njihovo samopodobo; medgeneracijsko sodelovanje zmanjšuje predsodke in bogati odnose; močna lokalna povezanost povečuje učinkovitost vseh prostovoljskih aktivnosti; sistematična podpora prostovoljcem

(usposabljanja, intervizije) pa je ključna za kontinuirano vključenost prostovoljca in kakovost njegovega dela. Obstajajo naslednji **izzivi**: čutiti je izčrpanost prostovoljcev (predvsem starejših), močno potreba po novih, mlajših usposobljenih prostovoljcih, vodenje je pomanjkljivo in pojavlja se strah pred prevzemanjem odgovornosti, prostorske omejitve, težave pri doseganju izoliranih starejših, težave pri pripravi vsebin, ki spodbudijo hitro izgrajevanje zaupanja in odnosa prostovoljec-starejši ter pomanjkanje sredstev/financiranja. Kljub temu obstaja močna motivacija za širjenje kakovostnih (lokalnih) praks in za nadaljnje povezovanje organizacij.

Torej, prostovoljstvo je z ustrezno usposobljenostjo in strokovno podporo osrednji in učinkovit mehanizem za zmanjševanje osamljenosti starejših. Lokalno prilagojene in medsebojno povezane pobude, ki vključujejo starejše kot prejemnike ter kot aktivne soustvarjalce, povečujejo občutek smisla, pripadnosti in socialne vključenosti. Poudarjena je potreba po večji prepoznavnosti, širjenju dobrih praks ter dodatni finančni in kadrovski podpori za izboljšanje dostopnosti in vzdržnosti. Več v [poročilu 2](#).

Predlog ukrepov za vključevanje ljudi v podporo oskrbi in družabništvu

Na podlagi izvedene raziskave, mednarodnih primerjav in fokusnih skupin se predlaga celovit nabor ukrepov, ki zajema pravno-regulatorni okvir, finančne spodbude, izobraževanje, usposabljanje, organizacijo prostovoljstva, inovativne modele ter promocijo na nacionalni in lokalni ravni.

1. Pravni in regulatorni ukrepi

1.1. ZDOsk-1: Uvesti nov člen, ki

- formalno priznava prostovoljce kot dopolnilo profesionalnim storitvam (npr. družabništvo, usmerjeno spremljanje, pomoč pri manjših opravilih),
- določa minimalne standarde usposobljenosti in varstva pri delu,
- omogoča priznanje kompetenc po opravljenem usposabljanju in prostovoljskem delu.

1.2. ZDoh2 in ZProst:

- v ZDoh2 uvesti neobdavčeno prostovoljsko nagrado, ki jo lahko prostovoljske organizacije namenijo prostovoljcem, ki opravljajo posebej odgovorno ali zaslužno delo kot dodatno priznanje (v Nemčiji do 840 € za splošne naloge, do 3 000 € za strokovne oz. bolj zahtevne vloge),
- v ZProst vključiti sklic na dodatke in poenostavljena pravila za izplačila,
- določiti mehanizem za lokalne uredbe o dodatnih olajšavah (npr. brezplačna občinska parkirna dovoljenja za prostovoljce).

1.3. Lokalna zakonodaja: Občinam omogočiti financiranje in sprejemanje odlokov, da lahko v okviru lokalnih proračunov krijejo stroške koordinacije, mentorstva in omogočijo drugo strokovno podporo in minimalne nagrade za prostovoljce. Za strokovno delo občin na tem področju je nujno povezovanje s prostovoljskimi organizacijami.

2. Finančne spodbude

2.1. Nacionalna raven:

- pavšalno neobdavčeno nagrado za prostovoljce kot simbolični letni znesek, ki ga lahko prostovoljske organizacije bodisi izplačajo bodisi uporabijo za dodatna izobraževanja in druge dejavnosti, namenjene neposredni skrbi za prostovoljca,
- možnost odbitka dejanskih stroškov prostovoljnega dela (ZDoh-2),
- finančno in strokovno podpreti prostovoljske organizacije, da bodo lahko zagotavljale zadostno podporo prostovoljcem, se pri svojem lažje povezovale z institucijami DO in lokalnimi

skupnostmi ter imele zagotovljena sredstva in kader za pridobivanje novih prostovoljcev, kar bo v prihajajočem obdobju eden večjih izzivov,

- razširitev upravičenosti do 1 % dohodnine na vse neprofitne organizacije, vključno z manjšimi.

2.2. Lokalna raven:

- občinski javni razpisi za sofinanciranje mest za usposabljanje lokalnih organizatorjev prostovoljstva, usposabljanj in prostovoljskih projektov,
- vzpostavitev mehanizma sofinanciranja med državnim in občinskim proračunom za lokalne inovativne programe.

3. Izobraževalna partnerstva

3.1. Šolski in visokošolski programi:

- vključitev prostovoljnih modulov v redne učne načrte (kreditne točke, prakse),
- možnost seminarskih nalog in projektov, povezanih z medgeneracijskimi aktivnostmi.

3.2. Lokalni centri za izobraževanje odraslih prostovoljcev in prostovoljskih organizacij:

- izvajanje prilagojenih delavnic in info-dni za usposabljanje prostovoljcev,
- vzpostavitev povezav med lokalnimi šolami, domovi za starejše in centri za izobraževanje.

3.3. Predupokojitveni seminarji:

- nacionalen program predupokojitvenih seminarjev, ki ljudem, ki izstopajo iz trga dela, prikažejo možnosti po upokojitvi (vključno s spodbudo k vključevanju v lokalne in nacionalne prostovoljske mreže) z namenom pridobivanja novih prostovoljcev, ki bo v prihajajočem obdobju eden največjih izzivov.

4. Nacionalni program kakovosti usposabljanja ("ProstoUsposabljanje")

Dopolniti standarde kakovosti in priznanja, ki vključuje:

- **predlog za učni načrt** s predvideno minimalno ravno znanja (gerontologija, znanje o pogostih boleznih in specifikah v starosti -npr. demenca, komunikacija, varstvo zdravja) prek učnih enot in lokalnih delavnic.
- **akreditacijo in certifikacijo** v sodelovanju z MIZŠ in MZ.
- **mrežo izvajalcev** (prostovoljske organizacije v sodelovanju univerze, domovi za starejše).
- **mentorstvo in supervizijo** prek lokalnih organizatorjev prostovoljcev.
- **digitalno platformo** za dostop do vsebin, e-testiranje in forum izmenjave dobrih praks.

5. Organizacijska podpora in koordinacija

5.1. Profesionalizacija organizacijskih vlog prostovoljcev:

- redna zaposlitev organizatorjev prostovoljcev v domovih, neprofitnih organizacijah in občinah.
- opredelitev minimalnih nalog in kompetenc organizatorjev prostovoljstva ter normativi, ki omogočajo izvajanje teh nalog (usposabljanje, pridobivanje novih prostovoljcev, vzdrževanje in stalna podpora – vključno z rednim usposabljanjem in intervizijo – za obstoječe prostovoljce itd.).
- usklajeni pogoji dela, vključno s podporo s supervizijo.

5.2. Lokalni prostovoljski centri ("prostovoljske točke"):

- centralne lokacije za registracijo prostovoljcev in usklajevanje prostovoljskih ponudb,
- organizacija rednih srečanj, ocenjevanje potreb in evalvacija prostovoljskih programov.

6. Inovativni medgeneracijski modeli

6.1. Časovne banke: Kreditni sistem, kjer se ure prostovoljnega dela beležijo kot točke, unovčljive za lastno ali sorodnikovo oskrbo.

6.2. Medgeneracijski centri: Prostorski hibridni centri, ki združujejo vrtčevske, šolske in seniorske dejavnosti (delavnice, družabne igre, skupne prireditve).

6.3. Sosedske mreže pomoči: Program "dve uri za sočloveka" tedensko, podprt z lokalnimi koordinacijskimi platformami.

7. Promocija in ozaveščanje

7.1. Nacionalna medijska kampanja: Zgodbe o prostovoljcih, rubrika "prostovoljec meseca" na nacionalnih in lokalnih medijih.

7.2. Lokalna informacijska omrežja: Občinski portali, letaki, dogodki "Dan prostovoljstva v občini".

7.3. Digitalni portal ("prostovoljska pisarna na daljavo"): Enotna vstopna točka za iskanje in ponujanje prostovoljnih priložnosti organizirano na lokalni in nacionalni ravni. Ključno pa je, da so taki digitalni portali organizirani v sodelovanju z vsemi relevantnimi deležniki in strokovno vodeni.

8. Ukrepi na ravni posameznih socialnovarstvenih zavodov

8.1. Jasni delovni postopki: Določiti natančna navodila za delo prostovoljcev, vključno z opisom nalog, urnikom in varnostnimi ukrepi.

8.2. Skupina za usklajevanje: Ustanoviti skupino (organizator prostovoljcev, predstavnik strokovnega osebja oz. podporne strokovne organizacije in uporabnikov), ki bo načrtovala, spremljala in prilagajala prostovoljske dejavnosti.

8.3. Osební načrti sodelovanja: Vključiti prostovoljce v individualne načrte za uporabnike, z merljivimi cilji (npr. brezplačni obiski, trajanje aktivnosti).

8.4. Strokovna podpora in usposabljanje za organizatorja prostovoljstva v zavodu: Določiti minimalne standarde znanja, kakovosti dela in podpore (supervizije) za organizatorja prostovoljstva v zavodu.

8.5. Strokovna podpora prostovoljcem: Omogočiti usposabljanje in dodeliti izkušene zaposlene kot mentorje prostovoljcev. Mentorsko delo mora biti ustrezno finančno nagrajeno ter spremljano s strani organizatorja prostovoljcev v zavodu.

8.6. Notranja izobraževanja: Organizirati kratke tečaje in delavnice (npr. komunikacija s starejšimi, posebnosti pri demenci), prilagojene vsakdanjim potrebam zavoda.

9. Diferencirana podpora

Pri načrtovanju prostovoljskih programov v DO je ključno upoštevati razlike med ciljnim skupinami, saj so njihove motivacije, razpoložljivi čas in potrebe različni:

9.1. Mladi

- **Formalno priznanje:** vpeljava certifikatov, kreditnih točk (študenti) in »prostovoljskih praks« v sodelovanju z izobraževalnimi institucijami.
- **Digitalna orodja:** mobilna aplikacija za iskanje in prijavo na kratkoročne projekte, ki mlade nagovarja tam, kjer so.
- **Fleksibilni urniki:** več večernih in vikend aktivnosti ter virtualne možnosti (npr. telefonsko družabništvo ali spletna podpora).
- **Mentorski pari:** združevanje z izkušenimi prostovoljci (npr. študenti višjih letnikov), da se gradijo trajne vezi in prenos znanja.
- **Promocija prek družbenih omrežij:** kratki video prispevki in zgodbe vrstnikov, ki prostovoljijo, za krepitev vrstniškega vpliva.

9.2. Delovno aktivni odrasli

- **»Mikro-prostovoljstvo«:** program dveh ur tedensko z možnostjo prijave prek delodajalca, vključenost v poslovne dni prostovoljstva in priznanje v okviru kadrovskih politik.
- **Fleksibilni urniki:** več večernih in vikend aktivnosti.
- **Podpora delodajalcev:** sklepanja partnerskih dogovorov z največjimi lokalnimi podjetji za prostovoljske dni in subvencije delovne odsotnosti.

- **Družinska usmerjenost:** vključevanje prostovoljcev z majhnimi otroki, npr. družinska prostovoljska jutra ob vikendih, kjer so otroci in starši skupaj vključeni.

9.3. Upokojenci

- **Dolgotrajne naloge in mentorstvo:** vloge tutorjev, »prijateljev« za oporo pri sprehodih ali družabnih urah, prenašanje življenjskih izkušenj prek pripovedovalskih ali izobraževalnih delavnic.
- **Socialni klubi:** redne skupine za druženje in razbremenitev osamljenosti z možnostjo vodenih aktivnosti (hobi, kultura, glasba).
- **Povezovanje z lokalno skupnostjo:** vključevanje v medgeneracijske centre, kjer lahko delijo znanje z mladimi in obenem skrbijo zase s podporo skupine.
- **Dostopnost usposabljanj:** prilagojeni termini (dopoldne), lažji dostop do digitalnih vsebin in nujna uvedba pomoči pri uporabi tehnologije.

9.4 Temeljne prilagoditve za vse skupine

- **Razvoj različnih oblik prostovoljstva, ki omogočajo večjo fleksibilnost pri izbiri in vključevanju:** v lokalnem okolju je ključno, da se sistematično spodbuja razvoj različnih oblik prostovoljstva (npr. trajnejše družabništvo in pomoč, pomoč pri manjših opravilih, prostovoljske akcije), ki odgovarjajo različnim potrebam uporabnikov in omogočajo večjo fleksibilnost pri vključevanju prostovoljcev.
- **Prilagodljiva podpora in spremljanje prostovoljcev na način, ki omogoča osebni razvoj:** izbor formatov usposabljanj (delavnice v živo, krajši webinarji; kombinacija z e-učnimi enotami za mlade in srednjo generacijo) glede na življenjski slog. Skrb za redno spremljanje in dodatno usposabljanje na način, ki odgovarja razvojnim potrebam posamezne generacije.
- **Sistem nagrajevanja:** simbolne in praktične nagrade (certifikati, pohvale, promocija v lokalnih medijih, manjše bonitete).
- **Redna evalvacija:** vključevanje vseh skupin v ocenjevanje programov in prilagajanje vsebin po povratnih informacijah.

Ključni koraki za nadgradnjo sistema

- **Zakonska ureditev:** Treba je pripraviti **pravilnike** ali smernice, ki bi jasno opredelili meje med laično in profesionalno oskrbo, določili pogoje za varno delo prostovoljcev ter priznanje njihovih kompetenc.
- **Finančna vzdržnost:** Brez jasnih mehanizmov (proračunskih, donatorskih) za pokrivanje stroškov organizacije prostovoljstva (vključno s pridobivanjem novih prostovoljcev), prevozov, usposabljanj in promocije bodo tudi najbolj inovativni modeli težko obstali na dolgi rok.
- **Medsektorsko sodelovanje:** Povezovanje šol, fakultet, domov za starejše, neprofitnih organizacij in lokalnih skupnosti lahko ustvari mrežo, ki ne samo lajša stisk starejših, ampak tudi **bogati** socialni kapital vseh generacij.
- **Spodbujanje trajne angažiranosti:** Mladi pogosto sodelujejo le projektno ali kratkotrajno; za trajnejše vključevanje so ključni spodbujevalni ukrepi (npr. referenca za delo, točke pri študiju, možnost redne zaposlitve v neprofitnih organizacijah ipd.).

Na podlagi preučene literature in izvedenih poglobljenih intervjujev in fokusnih skupin je jasno, da **vključevanje prostovoljcev in laične pomoči** v DO v Sloveniji že poteka, vendar je razdrobljeno in premalo podprto s sistemskimi viri. Večja dostopnost in raznolikost oblik (od kratkotrajnih družabniških aktivnosti do strukturiranih trajnejših oblik prostovoljstva, "časovnih bank" in sistematičnega dela občin, od sodelovanja dijakov do vključevanja upokojenih profesionalcev) lahko bistveno izboljšata kakovost življenja starejših in hkrati zmanjšata obremenitve formalnega sistema.

Za dolgoročen uspeh je nujno poskrbeti za:

- **tesen stik z izobraževalnim sistemom** (zaradi mladega potenciala in vzgoje za prostovoljstvo),
- **profesionalno organizacijo prostovoljcev in financiranje** (zaradi kakovostne podpore),

- **prepoznavno umestitev v širši okvir DO** (zaradi legitimnosti in jasne razmejitve odgovornosti),
- **družbena (medijska) podpora** za informiranost in družbeno prepoznavnost.

Le tako bodo obstoječe dobre prakse, ki se v različnih okoljih že uveljavljajo, dobile trdno sistemsko podlago in spodbudile **nov, raznolik pristop k medgeneracijski solidarnosti** v dolgotrajni oskrbi.

Literatura

- OECD. (2020). *Who cares? Attracting and retaining care workers for the elderly*. OECD Health Policy Studies. <https://doi.org/10.1787/92c0ef68-en>
- Ramovš, J., Rant, M., in Lipar, T. (2016). Pripravljenost za medgeneracijsko prostovoljstvo. *Kakovostna starost, Revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*, 19(4): 3–24, <https://www.inst-antontrstenjaka.si/slike/1633-1.pdf>.
- Šter, D. (2024). *Deaths, 2023*. Statistical Office of the Republic of Slovenia. <https://www.stat.si>
- Univerza v Novem mestu Fakulteta za zdravstvene vede. (2023). *Analiza ukrepov promocije poklicev v dolgotrajni oskrbi: kvantitativna raziskava* (Projekt Promocija poklicev v DO, V3-2224).
- WHO Kobe Centre. (2025). *Ageing in place: How Sweden provides and pays for universal and comprehensive care for older persons*. World Health Organization. Retrieved from <https://wkc.who.int/resources/publications/i/item/ageing-in-place-how-sweden-provides-and-pays-for-universal-and-comprehensive-care-for-older-persons>
- World Bank. (2025). *Population ages 65 and above (% of total population) – Slovenia*. Retrieved July 28, 2025. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.65UP.TO.ZS?locations=SI>
- World Health Organization. (2018). *Long-term care for older people*. Retrieved from <https://www.who.int/ageing/long-term-care/en>